

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 23 ja 30 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslain isyysrahaa koskevia säännöksiä siten, että isyysrahaa voitaisiin suorittaa perheen tarpeiden mukaan joustavasti milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakaudella. Isyysrahakauden voisi pitää enintään neljänä erillisenä yhdenjaksoisena kautena, kauden pituuden ollessa 1—18 arkipäivää. Isyysrahaa suoritettaisiin edelleen yhteensä 18 arkipäivältä. Myös isyysrahan hakuaikaa joustavoitettaisiin si-

ten, että isyysrahaa voisi hakea kahden kuukauden kuluessa isyysrahakauden päätyessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2001 ja sitä sovelletaanisiin, joiden ensimmäinen kyseisestä isyysrahaan oikeuttavasta lapsesta johtuva isyysrahakausi alkaa lain voimassa ollessa.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2001.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Sairausvakuutuslain (364/1963) mukaan Suomessa asuva äiti on oikeutettu äitiysrahaan, jos raskaus on kestänyt 154 päivää ja äiti on ollut Suomessa sairausvakuutettuna välittömästi ennen laskettua synnytysaikaa vähintään 180 päivää. Myös EU- tai Eta-maassa asuminen kyseisenä aikana otetaan huomioon. Oikeus äitiysrahaan alkaa aikaisintaan 50 ja viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Oikeus vanhempainrahaan alkaa heti äitiysrahakauden päätyttyä. Vanhempainrahaa maksetaan äidille tai isälle, mutta ei samalta ajalta molemmille. Sitä maksetaan yhden lapsen syntymän perusteella 158 arkipäivältä. Jos lapsia on syntynyt samalla kertaa useampia, kautta pidennetään 60 arkipäivällä kutakin lasta kohti toisesta lapsesta alkaen.

Sairausvakuutuslain 21 §:n mukaan Suomessa asuva isä, joka on asunut 180 päivää Suomessa ennen lapsen laskettua synnytysaikaa, on oikeutettu isyysrahaan, kun hän osallistuu lapsen hoitoon eikä ole tänä aikana

ansiotyössä tai muussa työssä kodin ulkopuolella. Isän isyys- ja vanhempainrahan suorittamisen edellytyksenä on, että isä elää yhteisessä taloudessa avio- tai avoliitossa lapsen äidin kanssa. Isyysrahaa suoritetaan yleensä siten, että äiti on samanaikaisesti äitiys- tai vanhempainrahakaudella.

Sairausvakuutuslain 23 §:n 3 momentin mukaan isällä on oikeus yhteensä kuudelta arkipäivältä suoritettavaan isyysrahaan joko äitiys- tai vanhempainrahakaudella. Sen lisäksi isyysrahaa suoritetaan vähintään 6 ja enintään 12 arkipäivältä, yleensä lapsen syntymän yhteydessä, äitiysrahakaudella. Asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä olevalle isälle suoritetaan samoin edellytyksin isyysrahaa loman tai isyysvapaan ajalta. Isyysraha on tällöin vähimmäispäivärahan suuruinen. Lain 23 §:n 4 momentin mukaan ottoisällä on oikeus yhteensä kuudelta arkipäivältä suoritettavaan isyysrahaan vanhempainrahakaudella.

Sairausvakuutuslain 30 §:n 3 momentin 2 a

kohdan mukaan isyysrahaa on haettava kahden kuukauden kuluttua siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha määräytyvät sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan tavoin päivärahan alkamista edeltävänä vuonna saajan vahvistetussa verotuksessa todettujen työtulojen perusteella. Päivärahan määrä on aina kuitenkin vähintään 60 markkaa päivältä. Jos saajan työtulot ovat välittömästi ennen äitiys-, isyys- tai vanhempainrahakauden alkamista jatkuvasti olleet olennaisesti suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot, lasketaan työtulo saajan selvityksen perusteella etuuden hakemista taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahakauden alkamista edeltäneiltä kuudelta kuukaudelta.

Työsopimuslain (320/1970) 35 a §:n mukaan työntekijällä on oikeus saada vapaaksi työstä sairausvakuutuslaissa tarkoitettu äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahakaudet. Äitiys- ja isyysvapaasta on ilmoitettava työnantajalle viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan aiottua alkamista. Työntekijä saa kuitenkin varhentaa äitiysvapaan sekä muuttaa synnytyksen yhteydessä pidettäväksi aiotun isyysvapaan ajankohdan, jos se on tarpeen lapsen syntymän tai lapsen, äidin tai isän terveydentilan vuoksi. Näistä muutoksista on ilmoitettava työnantajalle niin pian kuin se on mahdollista. Muutoin työntekijä saa perustellusta syystä muuttaa aiemmin ilmoittamansa vapaan ajankohdan kuukauden ilmoitusaikaa noudattaen.

Vuonna 1999 lapsia syntyi 57 574. Äitiysrahan saajia oli 69 091, isyysrahan saajia 40 864, vanhempainrahaa saavia äitejä 80 990 ja isiä 1 568. Äitien keskimääräinen äitiys- ja vanhempainraha oli 177 markkaa päivältä. Isän isyysraha oli keskimäärin 284 markkaa päivältä. Vuonna 1999 pidettiin yhteensä 9 447 alle 6 päivän pituista isyysrahakautta.

Isyysrahan tarkoituksena on mahdollistaa isän osallistuminen lapsen hoitoon ja edesauttaa isän ja lapsen tutustumista toisiinsa kotiympäristössä. Nykyisen lain mukaan äitiysrahakaudella pidettävää isyysrahakautta ei ole ollut mahdollista yhdistää myöhemmin vanhempainrahakaudella pidettävään isyys-

rahaan. Perheen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamiseksi ehdotetaan sairausvakuutuslain 23 §:n 3 momenttia muutettavaksi siten, että isä voisi pitää isyysrahakauden milloin tahansa äitiys- ja vanhempainrahakaudella. Isyysrahaa suoritettaisiin edelleen yhteensä 18 arkipäivältä. Isyysrahakauden voisi pitää enintään neljänä yhdenjaksoisena kautena. Kauden pituus voisi siten vaihdella 1—18 arkipäivän välillä. Tämän johdosta ehdotetaan sairausvakuutuslain 23 §:n 3 momentti muutettavaksi vastaavasti.

Isyysrahaa on haettava kahden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Tämä haku aika on käytännössä rajoittanut isän mahdollisuutta pitää isyysrahaoikeuttaan yksittäisinä päivinä, kun säännöstä on tulkittu siten, että kaikkien päivien täytyy sisältyä kahden kuukauden aikaan. Tämän vuoksi sairausvakuutuslain 30 §:n 3 momentin 2 a-kohhta ehdotetaan muutettavaksi siten, että isyysrahaa haettaisiin kahden kuukauden kuluessa isyysrahaoikeuden päättymisestä. Näin haki- ja voisi hakea isyysrahaa yhdellä kertaa kaikista pitämistään isyysrahakausista tai vaihtoehtoisesti erikseen jokaisen isyysrahakauden pidettyään.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Isyysrahan käyttö on lisääntynyt vuosittain yleisen ilmapiirin muuttuessa isyyslomalle myönteisemmäksi. Esimerkiksi vuonna 1998 isyysrahan käyttö lisääntyi 2,5 prosenttiyksikköä. Nykyisin noin 60 prosenttia isistä käyttää isyysrahaoikeuttansa. Nyt ehdotetun joustavoittamisen arvioidaan lisäävän isyysrahan käyttöä yhdellä prosenttiyksiköllä. Uudistus lisää sairausvakuutuksen vuotuisia kustannuksia noin kolmella miljoonalla markalla. Uudistuksen voimaantuloajankohdasta johtuen kustannukset vuonna 2001 ovat vähäiset.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä työministeriön ja kansaneläkelaitoksen kanssa. Työn aikana on kuultu työmarkkinajärjestöjen edustajia.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä lokakuuta 2001 ja sitä sovellettaisiinisiin, joiden ensimmäinen kyseisestä isyysra-

haan oikeuttavasta lapsesta johtuva isyysrahakausi alkaa lain voimassa ollessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

sairausvakuutuslain 23 ja 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/1963) 23 §:n 3 momentti ja 30 §:n 3 momentin 2 a kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 23 §:n 3 momentti laissa 1210/1996 ja 30 §:n 3 momentin 2 a kohta laissa 1324/1990, seuraavasti:

23 §

Edellä 21 §:n 3 momentissa tarkoitettulla vakuutetulla on oikeus yhteensä 18 arkipäivältä suoritettavaan isyysrahaan joko äitiys- tai vanhempainrahakaudella. Isyysrahaa suoritetaan enintään neljältä erilliseltä yhdenjaksoiselta kaudelta. Asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä olevalle isälle suoritetaan samoin edellytyksin isyysrahaa loman tai isyysvapaan ajalta. Isyysraha on tällöin

22 §:n 1 momentissa tarkoitetun vähimmäispäivärahan suuruinen.

30 §

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava:

2 a) Isyysrahaa kahden kuukauden kuluessa isyysrahaoikeuden päättymisestä;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä loka-kuuta 2001.

Lakia sovelletaanisiin, joiden ensimmäinen kyseisestä isyysrahaan oikeuttavasta lapsesta johtuva isyysrahakausi alkaa lain voimassa ollessa.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

sairausvakuutuslain 23 ja 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/1963) 23 §:n 3 momentti ja 30 §:n 3 momentin 2 a kohta, sellaisina kuin ne ovat, 23 §:n 3 momentti laissa 1210/1996 ja 30 §:n 3 momentin 2 a kohta laissa 1324/1990, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

23 §

Edellä 21 §:n 3 momentissa tarkoitettulla vakuutetulla on oikeus yhteensä kuudelta arkipäivältä suoritettavaan isyysrahaan joko äitiys- tai vanhempainrahakaudella. Sen lisäksi isyysrahaa suoritetaan vähintään 6 ja enintään 12 arkipäivältä äitiysrahakaudella. Asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä olevalle isälle suoritetaan samoin edellytyksin isyysrahaa loman tai isyysvapaan ajalta. Isyysraha on tällöin 22 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäispäivärahan suuruinen.

30 §

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava:

2 a) synnytyksen yhteydessä maksettavaa isyysrahaa sekä muuta isyysrahaa kahden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada;

Ehdotus

23 §

Edellä 21 §:n 3 momentissa tarkoitettulla vakuutetulla on oikeus yhteensä 18 arkipäivältä suoritettavaan isyysrahaan joko äitiys- tai vanhempainrahakaudella. Isyysrahaa suoritetaan enintään neljältä erilliseltä yhdenjaksoiselta kaudelta. Asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä olevalle isälle suoritetaan samoin edellytyksin isyysrahaa loman tai isyysvapaan ajalta. Isyysraha on tällöin 22 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäispäivärahan suuruinen.

30 §

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava:

2 a) Isyysrahaa kahden kuukauden kuluessa isyysrahaoikeuden päättymisestä;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä loka-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kuuta 2001.

Lakia sovelletaan isiin, joiden ensimmäinen kyseisestä isyysrahaan oikeuttavasta lapsesta johtuva isyysrahakausi alkaa lain voimassa ollessa.
